

קהל היעד:

כיתות ז'-ט'

מטרות הפעילות:

1. התלמיד יגלה מודעות למצבי אובדן והתמודדות בחייו.
2. התלמיד יזכר במקרים של אובדן מהתנ"ך ודרכי התמודדות מגוונות עם האובדן.
3. התלמיד יבין כי אין דרך אחת ויחידה להתמודד עם שכול, אך חשוב תמיד לשאוף להתמודד בצורה חיובית כפי שמדריכה אותנו היהדות.

מהלך הפעילות:

שלב א':

נבקש מהתלמידים לשתף את הכיתה במקרים פרטיים של אובדן (משהו שחשוב לי שכבר אין לי) שהם או סביבתם הקרובה חוו ולאילו דרכי התמודדות הם נחשפו מול אובדן זה. אובדן מהשורש א.ב.ד - ניתן להרגיש באובדן בכל צורה של אבידה (כמובן שבאובדן אדם יש צער עמוק וגדול). נרשום על הלוח את דרכי ההתמודדות שהתלמידים מציעים.

שלב ב':

היכרות עם מקרים של שכול ואובדן בתנ"ך: נשאל את התלמידים: אילו מקרים של שכול ואובדן אתם מכירים מסיפורי התנ"ך? (נקבל תשובות כגון: אבל יעקב על יוסף, קין והבל, נדב ואביהוא, מות בנו של דוד, מות אהרון... ותשובות נוספות). נרשום את המקרים על הלוח ונשאל כיצד התמודדו גיבורי התנ"ך עם מקרים של שכול ואובדן? (תשובות אפשריות: צום, תפילה, ויקרע את בגדיו, וידום אהרן...). נוכל להמשיך בשיח קצר סביב דרכי התמודדות עם שכול ואובדן. נשאל את התלמידים: אילו דרכי התמודדות אתם מכירים בימינו להתמודדות עם שכול ואובדן? (תשובות אפשריות: בכי, הספדים, יושבים שבעה, זוכרים חודש ושנה, עצרות זיכרון, צפירה בימים הלאומיים ועוד...).

שלב ג':

לימוד בקבוצות על שכול ואובדן מדמותה של אלישבע. נשאל את התלמידים האם הם יודעים מי הייתה אלישבע? נסביר לכיתה מי הייתה אלישבע:

"ויקח אהרן את אלישבע בת עמינדב אחות נחשון לו לאשה ותלד לו את נדב ואת אביהוא" (שמות ו' כ"ג).
"הוא נדב שהלך אחר נדבת רוחו ולא נמלך במשה רבו. אביהוא - שאמר על אהרן אביו הוא לתולדה ולא למועצה". (מדרש שכל טוב שמות ו' כ"ג)

(נדב - שהולך בנדבת רוחו וברצון לבו, ואביהוא שראה באהרון רק אבא ביולוגי ולא אבא רוחני ומחנך. ואפשר אגב ששמותם של נדב ואביהו קשורים לאביה של אלישבע: עמינדב).
נחלק את הכיתה לקבוצות. כל קבוצה תקבל דף מקורות עם שאלות לעיון ולדיון ויחד ילמדו על השכול והאובדן של אלישבע.

דף 1:

"ויקחו בני־אהרן נדב ואביהוא איש מחתתו ויתנו בהן אש וישימו עליה קטרת ויקריבו לפני ה' אש זרה אשר לא צוה אתם: ותצא אש מלפני ה' ותאכל אותם ויתנו לפני ה': ויאמר משה אל אהרן הוא אשר דבר ה' לאמר בקרבי אקדש ועל פני כל העם אכבד וידם אהרן" (ויקרא י' א'-ג')

"ואלה שמות בני אהרן הבכור נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר: אלה שמות בני אהרן הכהנים המשחים אשר מלא ידם לכהן: וימת נדב ואביהוא לפני ה' בהקרבת אש זרה לפני ה' במדבר סיני ובנים לא היו להם ויכהן אלעזר ואיתמר על פני אהרן אביהם. (במדבר פרק ג')

חז"ל מנסים להמחיש לנו את האבל של אלישבע על מות שני בניה:

"מי זאת עלה מן המדבר כתימרות עשן מקטרת מור ולבונה מכל אבקת רוכל". מדבר באלישבע בת עמינדב (אשת אהרון), אמרו: אלישבע בת עמינדב ראתה חמש שמחות ביום אחד, ראתה יבמה מלך, ואחיה נשיא, ובעלה כהן גדול, ושני בניה סגני כהונה, ופנחס בן בנה משוח מלחמה, כיון שנכנסו בניה להקריב - יצאו שרופין ונהפכה שמחתה לאבל, מיד נעשית כתימרות עשן..." (שיר השירים רבה פרשה ג' סימן ז')

שאלות:

1. תארו את הכאב הגדול של אלישבע.
2. מהי תגובתו של אהרון למות בניו? מה תוכלו ללמוד מכך?
3. בעקבות מה מתו בניה של אלישבע?
4. מדוע לדעתך משתמשים בדימוי שאלישבע האם השכולה הופכת כתימרות עשן?

דף 3:

"ויקחו בני־אֶהֱרָן נָדָב וַאֲבִיהוּא אִישׁ מִחֶתְתּוֹ וַיִּתְּנוּ בָהֶן אֵשׁ וַיִּשְׂמוּ עָלֶיהָ קֶטֶרֶת וַיִּקְרִיבוּ לִפְנֵי ה' אֵשׁ זָרָה אֲשֶׁר לֹא צִוָּה אֲתֶם: וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי ה' וַתֹּאכַל אוֹתָם וַיָּמָתוּ לִפְנֵי ה': וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אֶהֱרָן הוּא אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' לֵאמֹר בְּקִרְבִי אֶקְדָּשׁ וְעַל פְּנֵי כָל הָעָם אֶכְבֵּד וַיִּדַם אֶהֱרָן" (ויקרא י' א'-ג').

"עוז והדר לבושה ותשחק ליום אחרון" (משלי ל"א כ"ה).
"זו אלישבע בת עמינדב". (מדרש משלי - פרשה ל"א סימן מ"ד).
כלומר, זהו המקור לשחוקה של אלישבע, המקור לכוחה לשמר את השמחה ולשאת בעוז והדר את אבלה וצער העד יומה האחרון.

שאלות:

- 10. "עוז והדר לבושה ותשחק ליום אחרון" מהיכן לקוח פסוק זה? מתי אנו אומרים אותו?
- 11. המדרש אומר שפסוק זה נאמר על אלישבע בת עמינדב-מה קשה על עניין זה?
- 12. לפי מסקנת המדרש - כיצד ניתן להבין את עוצמתה של אלישבע?
- 13. הביאו דוגמאות לאנשים נוספים שנקטו בדרך זו. ציינו-מה היה החוזק שלהם?

דף 4:

"ויקחו בני־אֶהֱרָן נָדָב וַאֲבִיהוּא אִישׁ מִחֶתְתּוֹ וַיִּתְּנוּ בָהֶן אֵשׁ וַיִּשְׂמוּ עָלֶיהָ קֶטֶרֶת וַיִּקְרִיבוּ לִפְנֵי ה' אֵשׁ זָרָה אֲשֶׁר לֹא צִוָּה אֲתֶם: וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי ה' וַתֹּאכַל אוֹתָם וַיָּמָתוּ לִפְנֵי ה': וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אֶהֱרָן הוּא אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' לֵאמֹר בְּקִרְבִי אֶקְדָּשׁ וְעַל פְּנֵי כָל הָעָם אֶכְבֵּד וַיִּדַם אֶהֱרָן" (ויקרא י' א'-ג').

חז"ל דורשים שאלישבע הייתה מיילדת במצרים: "ויאמר מלך מצרים למילדות העבריות וגו' - רב ושמואל... כלה וחמותה - יוכבד ואלישבע". (מסכת סוטה דף י"א עמוד ב')

מי היו המיילדות העבריות שעמדו באומץ כנגד פרעה וסרבו להמית את ילדי ישראל?
לפי שיטת שמואל, היו אלה יוכבד וכלתה אלישבע. כנראה שאלישבע הייתה מיילדת זמן רב לפני שנישאה לאהרון. אלישבע התגלתה כנערה רגישה לצערם של ישראל, לצער היולדות בפרט והתנדבה לסייע להן. יוכבד מצאה בה מיומנות, רגישות וסיוע רב, ומשם נוצר הקשר של בית עמינדב עם בית עמרם. מי שסייעה

רש"י מפרש: " ... קוברת את בניה קרויה משכלה". (שמות כ"ג, כ"ו)
מלשון שכול. בספר ויקרא (כ"ו, כ"ב) מציינים את השכול כשממה ו"המעטה" נפשית בעיקר "ושלמוני כעה תחת טובה, שכול לנפשי" (תהלים ל"ה, י"ב) ושכול בא בצמוד למילה ערירי או גלמוד: "ואני שכולה וגלמודה, גלה וסוּרָה... אֲנִי נִשְׁאַרְתִּי לְבַדִּי אֵלֶּה אֵיפֶּה הֵם". (ישעיהו מ"ט, כ"א).

דף 2:

"ויקחו בני־אֶהֱרָן נָדָב וַאֲבִיהוּא אִישׁ מִחֶתְתּוֹ וַיִּתְּנוּ בָהֶן אֵשׁ וַיִּשְׂמוּ עָלֶיהָ קֶטֶרֶת וַיִּקְרִיבוּ לִפְנֵי ה' אֵשׁ זָרָה אֲשֶׁר לֹא צִוָּה אֲתֶם: וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי ה' וַתֹּאכַל אוֹתָם וַיָּמָתוּ לִפְנֵי ה': וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אֶהֱרָן הוּא אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' לֵאמֹר בְּקִרְבִי אֶקְדָּשׁ וְעַל פְּנֵי כָל הָעָם אֶכְבֵּד וַיִּדַם אֶהֱרָן" (ויקרא י' א'-ג').

ויהי ביתך כבית פרץ" (רות ד', י"ב).
"לא נאמר דברים הללו אלא כנגד אלישבע בת עמינדב, שראתה ארבע שמחות ביום אחד, בעלה ובניה כהנים גדולים, יבמה מלך, ואחיה נשיא". (מדרש זוטא - רות (בובר) פרשה ד')

ויקח בעוז את רות" (רות ד', י"ג).
"אמרו: אותו הלילה שבא עליה מת. (מדרש זוטא - שם).

נסביר: הזקנים והעם מאחלים לבעוז ורות שביתכם יהיה כבית פרץ וכוונתם, עפי" המדרש, למה שזכתה אלישבע- שאביה עמינדב הוא נין של פרץ. אבל המדרש ממשיך ומזכיר שעוד באותו לילה נפטר בעז, ומכאן שגם שמחתה של רות נמהלה באבל, וביתה היה אכן כביתה של אלישבע לטוב ולרע, לשמחה ולאבל. גם "בית פרץ" אינו נטול פרצות ומזכיר את שני הבנים של יהודה: ער ואונן שמתו (בראשית פרק ל"ח). ובכל זאת, הן אלישבע והן רות ממשיכות בתפקידיהן: האחת היא "אם הכהונה" והשנייה ממשיכה לבנות את "בית פרץ".

שאלות:

- 5. מהן השמחות שראתה אלישבע?
- 6. מהם האסונות שראתה אלישבע?
- 7. במה אלישבע ורות דומים זו לזו?
- 8. כיצד המשיכו אלישבע ורות בחייהן לאחר האסונות? מה ניתן ללמוד מכך על היחס לשכול ואובדן?
- 9. הביאו דוגמאות לאנשים שנקטו בדרך של אלישבע ורות לאחר אובדן יקיריהם וספרו מה עשו? כיצד המשיכו בחייהם?

ליילד רבים מילדי ישראל בשעבוד מצרים ולחיותם, שכלה את שני בניה הגדולים ביום חנוכת המשכן!

שאלות:

- 14.** מה הקשר בין יוכבד ואלישבע?
15. מהן התכונות שמצאה יוכבד באלישבע?
16. מהן הסכנות מהי המסירות של המיילדות במצריים?
17. למרות המסירות של אלישבע בניה מתים.
 מהי השאלה שעלולה לעלות בעקבות כך?
 האם יש תשובה? מהניתן ללמוד מכך?

סיכום:

נקיב לדברי כל קבוצה מה הם למדו על דמותה של אלישבע מהן התכונות שלה? מה נוכל ללמוד ממנה לגבי שכול ואובדן?

נסיים בשאלות פתוחות

מה עלה בגורלה של אלישבע? איננו יודעים. המדרשים לעיל מתמקדים באירוע של מות בניה של אלישבע ולא מספרים לנו מה עלה בגורלה בהמשך. איך נראו חייה מכאן ואיך? אימתי נפטרה וממה נפטרה? האם זכתה לשיבה טובה? האם התנחמה בשני בניה הנותרים אלעזר ואיתמר? מה חשבה על קנאות פנחס נכדה שקפץ גם הוא ועשה מעשה בלי לשאול את אהרון ומשה.

**תודה לגב' מרים סמואל על ההכנה והכתיבה
ולרב צבי נאמן על העריכה**

